

KOLEGIUM NAUK SPOŁECZNYCH I FILOLOGII OBCYCH POLITECHNIKI ŚLĄSKIEJ

Interdyscyplinarne seminarium naukowe:

„CZŁOWIEK WE WSPÓŁCZESNEJ NAUCE”

Prof. zw. dr hab. Andrzej Kiepas
Kolegium Nauk Społecznych i Filologii Obcych Politechniki Śląskiej

Homo kreator- z perspektywy filozofa techniki

Referat podzielić można na trzy części. Pierwsza poświęcona była ogólnym warunkom kreatywności (twórczości, innowacyjności), które traktowane były i są jako coś samo w sobie pozytywnego i jako wyraz wielkości człowieka, przede wszystkim jego ducha. Wyróżnić można dwa fundamenty „Ja” jako kreatora: a) wolność - wolna wola - autonomia osoby, b) rozum (czasami dodawano jeszcze np. wrażliwość, wyobraźnię - świadomość). Dostrzec tu można analogię do pojmowania człowieka podmiotu moralnego, choć analogia ta nie jest pełna. Rozum jako podstawa moralności odwołuje się do zasady uniwersalizacji, zaś w przypadku kreacji do zasady ujednostkowania. Człowiek jako homo creator wiązany był też najczęściej z:

- jednostką jako podmiotem;
- aktem twórczym, który pozostaje nieprzejrzysty, choć nie musi być irracjonalny (N. Bierdiajew - twórczość jako teurgia - czyn wspólny z Bogiem).

Część druga poświęcona została wskazaniu na różne próby uwyrażnienia tej nieprzejrzyistości i racjonalizacji aktu twórczego. Wskazuje się tu między innymi na następujące:

- uwarunkowania zewnętrzne - spacer, przysnąć, sen, tramwaj, trzymanie czegoś w dłoni, biura otwartej przestrzeni, myśli jak się pojawiają trzeba notować;
- funkcjonowanie naszego mózgu - tryb działań świadomych (executive network) oraz tryb spoczynkowy (default network) - potrzebna jest umiejętność przełączania się pomiędzy tymi trybami.

W dziedzinie techniki twórczość wydaje się być bardziej racjonalna, bowiem daje się ją do pewnego stopnia ująć w odpowiednie reguły i zasady, np. takie jak mówi o tym nauka o konstruowaniu. Steve Jobs pisał w tym kontekście:

„Twórczość polega na zwykłym kojarzeniu faktów”, co zdaje się potwierdzać wynalazek taśmy produkcyjnej przez Forda, co było wynikiem połączenia obserwacji haków z przemysłu mięsnego z taśmami piekarniczymi.

W części trzeciej referatu wskazane zostały zmiany, jakie zauważalne są w pojmowaniu twórczości od II połowy XX wieku, kiedy przykładowo:

- nadmierna antropopresja i zagrożenia globalne zmieniają jednoznacznie pozytywne oceny twórczości człowieka;
- działania twórcze (innowacyjne) zostały też w dużym stopniu zinstytucjonalizowane, co wiązano z koniecznością kształtowania kapitału społecznego (kulturowego) i uznania zarazem, iż twórczość (innowacyjność) powinna podlegać kontroli (konceptja RRI - responsible research and innovations).

Zmiany dotyczące twórczości przejawiały się także w technicyzacji aktu twórczego, który czyni go powtarzalnym (W. Benjamin: Twórca jako wytwórca; Dzieło sztuki w dobie reprodukcji technicznej). Nowe sposoby pojmowania roli i znaczenia twórczości związane są także obecnie ze zmianą np. funkcji, np. sztuki - traci narracyjność, czy techniki, która przestała być funkcjonalna wobec potrzeb człowieka. W konsekwencji postawić można dzisiaj pytanie, czy pojawiające się aktualnie koncepcje podmiotowości człowieka - „plytkie ja” (N. Carr), „ja nasycone” (K. Gergen), „homo videns” (G. Sartori) - wskazują na wylanianie się nowych postaci kreatywności człowieka i na czym mają one polegać? Nie ma jak dotąd jednoznacznych odpowiedzi na to pytanie.

Streszczenie wystąpienia w dniu 24 maja 2017